לד א מיי׳ פ״ט מהלכות נחלות הלכה ב ועי׳

סעיף א עי' מ"מ כ"מ ל"מ: לה ב מיי שם הלכה ה

מוש"ע שם סעיף ב: לו ג מיי' שם הלכה טוש"ע שם סעיף ב: לו ג מיי שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א: לז ד ה ו ז ח מיי פ"ו מהלכות זכייה ומתנה

מהככת זכייה ותמנה הלכה טו סמג עשין פנ לח ט י מיי שם הלי טו לח ט י מיי שם הלי טו טוש"ע שם סעיף ג [ולא קנה]:

למ כ מיי׳ שם טוש״ע שם

מעיף ד [וקנה אחד]: מ ל מ מיי שם הלי טו טוש"ע שם סעיף ב: מא ג מיי שם טוש"ע שם

מכירה הלכה ח ופ"ג מהל' זכייה ומתנה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ

סי' סו סעיף יט וסי' קכו סעיף א:

מב ם מייי

:סעיף א

פ"ו מהלכות

נחטת הככה ב בהשגות ובמ"מ סמג פב טוש"ע חו"מ סי

אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת

עצמו 🌣 [הוא] אשאני אודייני דלנמירותא הוא

דעבידא ואפילו קמנים נמי מצו מנמרי לה:

אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין

ואוכלין השביחו לעצמן: רב ספרא שבק

אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו

אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו

ברב מפרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה

ומרח לאחריני: האשה שהשביחה את

הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי

יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה באשה

יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו

דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת

השביחה לעצמה: פשימא מהו דתימא

כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא מרחא

קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן יאמר

רבי חנינא יהמשיא אשה לבנו גדול בבית

קנאו הודוקא גדול ודוקא יבתולה ודוקא

אשתו יראשונה ודוקא "שהשיאו ראשון

פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית

קנה עלייה לא קנה 'בית ואכסדרה מהו

שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי

ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה

בית לא קנה אמר רבי ירמיה "כגון שהיה

אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי

אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי

אפילו יעציצא דהרסנא מר זומרא אנסביה

לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה

לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא יאמר

מר זומרא הני תלת מילי שוינהו רבנן

סכהלכתא כלא מעמא חדא הא אידך •

ידאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל

נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא

לפלוני במעמד שלשתו

ידאמר רב ימנה לי בידך

ל) וכ"ה בל"ין. ב) כתב הת"ח יז) צב יה כל יאן, כה כתב התי הן שלגירסת הרמב״ם פ״ט מהלכות נחלות ל״ג שאני אודייני וכר׳ והכי איתמר לא שנו אלא ששבחו נכסים מחמת עצמן ששבוו נכסים מחמת נכסים מחמת נכסים השבח לאמצע,
גו (ניסים השבח לאמצע,
גו (ניטין יד.), ד) (שס], ה) [עי
פרש"י שס], ו) (עיל קלה: [לקמן קנ:] גיטין יד., ז) קדושין מח. גיטין יג. יד. [לקמן קמח. בכל מקומות אלו אייר הוגא א"ר], א) [כמוצות לה:], ש) [בגמי דגיטין לא נמלא אלה ברש"י יד. שם ד"ה בבית בית מיוחד שאינו דר בו אלא עשאו לו לבים מחנום טכ"ל וכ"כ הב"י אה"ע סימן נטן, י) [ל"ל חבעה],

הגהות הב"ח

(A) רשב"ם ד"ה ענד בהו עסקא וכו' וא"ל טולח. נ"ב ע"י נצ"מ דף סח ע"ב מכואר דלישב בחנות הוא טורח קל יותר מום ול"כ פשיטל דהום כמו מחמת נכסים וק"ל: (3) ד"ה באשה יורשת כגון שנשל לאובן בת שמעון אחיר ומת יעקב אביהם ואח"כ מתו ראובן ושמעון וירשו בני ראובן ובת רשמעון ויראו גני רחופן וגם מעוון וכו ואלמנה שאמרה. שמעון וכו אלמנה שאמרה. מ"ב כלומר וסיפא דמני אם אמרה ראו כו לא קאי אשאם יורשת אלא הכי פירושו ואלמנה כו דאל"כ מאי האי דקאמרה כו דאל"כ מאי האי דקאמרה בהנית ב שהנית לי בעלי וכוי לחו מה שהנית לי בעלי וכר וכמו שהקשו המסוט: (1) ד"ה שווינהו וכי מדה ומדה הם. נ"ב לא קאי אלא אמשיא אשה לבנו והכוחב כל נכסיו לאשמו דהנך מלוים במדת האדם: (ד) תוש' ד"ה באשה וכו' ומיהו השה לים במשט זכן זהכיייף כתב ווייל כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ומת שמעון והניח בנות ומת ראובו בלא בנים נמלאת אשת ראובו יורשת בעלה עם משת לחובן יולשת בענה עם אחיוחיה בנות שמעון עכ"ל דלפי זה שייך שפיר לישנא דיתמי:

הגהות הגר"א

[א] רשב"ם ד"ה קואו. מוקמינן. צ"ל ומוקמינן. ור"ל בסמוך (כמ"ש ייחד לו כרי כגון שהיה אולרו כרי אפרי כרי) ומ"ש ובמסכת גיטין קאי אלמעלה (דגם שם אימא דהוי הלכתא בלא טעמא, ובדמות ישי הוירתא (דגם שם הימו דהיי הככוח בכו טעמא. ובדפוס ישן הגירסא ברשב"ם "כדלקמן ובמסקנא מוקמינן" וא"ש ג"כ כנ"ל):

מוסף תוספות

א. [ד]מוחזק הוה דלא הוה ליה נכסי אחריני אלא הני דשבק אבוה ומינייהו הוה אי מנכסי דאבוה. רשנ"ל נ"מ לט: ב. [ד]אין דרך אשה לטרוח אלא בפני יתמי בני לטרוח אלא בפני יתמי בני בעלה. שיטמ״ק נשס מוס׳ הלח״ש. ג. [ד]כל חיי בעלה היתה ירושתה ביד בעלה עם ירושתו בלא חלוקה כדין . נכסי מלוג וכשמת בעלה היא נכסי מלוג וכשמת בעלה היא טורחת ומשבחת את הנכסים ואומרת ראו מה שהניח לי בעלי כי היה משותף יחד בלא חלוקה. עס. T. שהרי אין האשה חייבת וכו' אלא לעשות בצמר הקצבה השנויה במשנתנו וכוי, וכיון שכן אם הרויחה או השביחה בנכסים למה אנו דנין שבח וריוח זה כמעשה ידיה להיות ליתומים. כענ"ל נהוקפות קוף המק". ועי"ש. ה. [ד]כאילו אמר לו בשעת מתן מעות משעבדנא לכל מאן דאתי

אודייני. בור וכיסויו ושוכרין אותו להשקות שדות ממימיו: מחמת עלמו הוא. שמשמרין אותו הגדולים ולריכין לעמוד על גביו פן יהיה הפקר לכל שואבי מים: דלנטירומא עבידא. אינן לריכין להוציא משלהן כלום עליו אלא לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו:

עבד (ה) נהן עיסקה. וחשיב ליה שבח נכסים מחמת נכסים הואיל ואין לריך טורח כל כך אלא לקנות ולמכור: לא שביק גירסיה וטרח לאחריני. וכמי שאמר ראו מה שהניח לנו אבא דמי. ושמעי׳ מהכא דכל היכא דמאן . דהוא כמו רב ספרא אע"ג דלא אמר לעלמי אני עושה כמאן דאמר דמי והשביח לעלמו: אשה מאי עבידתה. או תטול כתובתה וחלך לה או תטרח קמי יתמי ותהיה ניזונת ומעשה ידיה שלהן ואין לה להשתכר בממון היורשים: בחשה יורשת. כגון שנשח ראובן בת שמעון (כ) ומתו וירשו בני ראובן וכת שמעון את נכסי יעקב אבי אביהן או כגון בת בין הבנות או בת הבן בין הבנים דינה כדין האחין או שאמר בעלה תטול אשתי כאחד מן הבנים אם השביחה את הנכסים פירשה לעלמה לא פירשה השבח לאמלע. ואלמנה שאמרה בב"ד ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה והוא דלא שקלא מזוני דאי שקלא מזוני הא תנוח אלמנה ניזונת מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן הלכך אשה שמת בעלה והניח נכסים מועטין שאין בהן כדי כתובתה אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי ונתעללו ב"ד או יורשין להשביעה על כתובתה אפילו השביחה אלף ככר השביחה לעצמה אבל אם השביחה הנכסים סתם מטרוף כתובתה והמותר ליורשין ואע"פ שלא נשתייר מבעלה אפילו רביע כתובתה: אחולי אחלה. וחזרה בה ממה שאמרה תחלה הריני עושה ואוכלת קא משמע לן: קנאו. הבן לאותו הבית. תקנת חכמים היא והלכתא בלא טעמא כדלקמן ובמס׳ גיטין [א] מוקמינן להש כגון שיש לאביו בעיר בית אחר לדור בו: ודוקא גדול כו'. דבכי האי גוונא חביב ליה טפי וגמר ומקני ליה: ייחד לו בים ועלייה. כלומר ייחד לו האב לבנו

בית שיש עלייה על גביו: אכסדרה. לפני הבית ופותחין בו חלונות ודרך אכסדרה נכנסים לבית: שני בחים כו'. אם תמלא לומר בית ואכסדרה קנה היינו משום דאכסדרה משועבד לבית אבל שני בתים זה לפנים מזה מהו: אולרו בחורו. הלכך בית לא קנה דכיון דמשתמש האב בבית לא הוליאו מחזקתו ולא מקני ליה לבנו: עלילה דהרסנה. כלי מלה דגים מטוגנים בשמן: השישה דמשחא. כוס מלא שמן: שווינהו רבנן. הם תקנו את הדברים כך אף על פי שאינו דין תורה כי (ג) מדה ומדה הם: חדא הא. המשיא אשה לבנו ותקנת חכמים היא לכבוד החתן שגנאי הדבר לשחת חשה וחין מקום לדור בו: אפוטרופא. דחנן סהדי דלא עקר נחלת הבנים ולא נתכוין אלא שיכבדוה הבנים מתוך שאוכלין על ידה: **נמעמד שלשתן.** נפקד ומפקיד ומקבל מתנה: **קנה**. כך תקנו חכמים לפי שהדבר מדיר הוא בין הבריות ולא הזקיקו חכמים להקנות בקנין ובעדים:

אידך

תנהו

מתני'

לדעתז של לוויז ושמו שכד התנה לו בלבו. אלא לומר תקנה התקינו חכמים כאילו א״ל כד כדי שלא תנעול דלת בפני לוויז.

דאי הוו אמרי גדולים ראו מה שהניח לנו אבינו היו אוהבי הקטנים או קרוביהם משכירים להם פועלים משל אביהם בשבילם ומדלא לודעינהו אחולי אחילו גבייהו ובעובדא דמרי בר איסק (ב"מ דף לט:) דא"ל אחוה לפלוג לי נמי מפרדיםי ובוסתני דשתל ואמר ליה רב

חסדה שפיר קחמר לך דתנן הניח גדולים וקטנים כו׳ השבח לאמצע לא שתלם בעלמו אלא השכיר פועלים ממעות הירושה א ואותו האח נמי היה מוצא קרובים דהוי שתלי ליה וכן אחי דרב ספרא היו מולאין שישתכרו במעותיהן דאין טורח למכור ולקנות אי לאו דהוי כאומר להן ראו ופריך מאודייני דמחמת עלמו הוא שלא היו מולאין שיעשה להם אותה שמירה לפי שלריך לעמוד שם זמן מרובה ומשני דקטנים גופייהו מנטרי ואם היו מודיעיו להם היו עושיו ועוד יש פירוש רבינו תם ופירוש ריב"ם ולח ישרו בעיני ר״י: אודריבר. פי׳ בקונטרס בור וכסויו ואין נראה לרבינו תם אלא מפרש שהוא כלי גבוה שעומדים עליו שומרי שדות וכרמים לראות מעליו למרחוק וגם הוא ראוי לישן עליו כדאמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (דף ס.) ישן על גבי מטה או על גבי ספסל או על גבי אודייני ויש ספרים שכתוב בהן אידווני כמו דוי להכא ולהכא (תמיד דף כו: ובשבת לה.): באשה יורשת. פירש בקונטרס

כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ומת יעקב אביהם ואחר כך מתו ראובן ושמעון שאז יורשין בני ראובן ובת שמעון מאביהן וקלת קשה לישנה דרחו מה שהניח לי בעלי דמשמע דירשה מבעלה ולא מיעקב ופירש ריב"ס אשה יורשת שנשה רחובן בת שמעון החיו ומת והיו לו לראובן אחים קטנים או בני אחים קטנים דהוו יתמי והרי היא יורשת את בעלה עם הקטנים שהיא במקום אביה ומיהו קשה (ד) דקאמרי׳ בסמוך דטרחה קמי יתמי דמשמע בני בעלה ב על כן נראה לר"י כפירוש הקונטרס דכיון שבעל אוכל פירות ירושתה כל ימי חייו כדין שייך שפיר ראו מה שהניח לי בעליג אי נמי כלשון אחר שפירש בקונטרס שאמר הבעל

. מתני תטול האשה כאחד מן הבנים: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דאמרה הכי לית לה מזוני ואין נראה לרשב"א דדוקא אם מכרה כתובתה או ילקחה כתובתה בבית דין אין לה מזונות אבל זו שלא לקחה כלום מכתובתה אלא נכסי מלוג שלה או מה שירשה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות ד דאפי׳ מכרה מקלת כתובתה אמרינן בפרק אלמנה (כתובות דף לח.) דלית דחש ליה לדר׳ שמעון דאמר מקצח כסף ככל כסף ולא הפסידה מזונות כ"ש נכסי מלוג דלא שייכי כלל לכתובתה וגם מה שפירש שאם נתעצלו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא ידע רשב״א מנליה דלעולם הויא בחזקת יורשים עד שישביעוה ב"ד דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בבית דין והכא מיירי דוקא באשה יורשת: בית ואכסדרה מהו. דנהי דעלייה לא קנה אכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם תמלא לומר לא קנה משום דאין בו תשמיש בית שני בתים זה לפנים מזה מהו דכבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעיא דשני בתים לבית ואכסדרה:

קנה:

בהלבתא בלא שעמא. קצת טעם יש דכיון שפינה את הבית סמכא דעתיה דבן וגם אין לו אנה לדור סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או לבנו מסתמא לא ליתן לה נתכוין אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בולא כלום ובמעמד שלשתן לא רצו חכמים להטריח להביא עדים ולעשות קנין דמסחמא כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ונראה לר"י דבמעמד שלשתן אם חזר ומחלו אינו מחולה ומפורש בכמה מקומות: הביה בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה. עד כאן שיטת הר״א ז״ל:

מוסף רש"י

. המשיא אשה לבנו גדול בבית. בית מיוחד שחינו דר בו אלא עשאו לו לבית חתנות כו מנט עשטו כו נכיע מנטמע (גיטין יד.). כהלכתא בלא טעמא. כאילו קבלה משה הלכה מסיני, שאין זריך למת הככה מפיני, שחין לכיין נחת בה טעם (שמ). הבותב כל בה טעם (שמ). הבותב כל נכסיי לאשתר. כלשון מתנה לכנייק קלא). לא עשאה לא אפוטרופא. להכנים ולהויא ולש"פ שכתנו לה לשלון ואון מתנה לא קולתון ואון והדבר לא קולתון ואון בדבר לא בד תחני מעם בדבר אלא כך מקנו טעם בדבר אלא כך מקנו והפקר צ"ד הפקר (ג"טין יד.) דאומד הדעת הוא דאין אדם מניח את בניו ונותן את הכל לאשמו ולא נמכוין אלא לעשומה אפוטרופא כדי שיחלקו לה בניו כבוד משום דיחלקי לה בניו כבוד משום דאוקי אבוחון נכסי ברשותה שימנקף מז בפיר כברי מחום דאוקי אבוחון נכסי ברשותה לפרנסס מהם כפי אומד דעתה ויהיו כפופים לה, ומני לה מהני חלת מילי דשוינהו רבנו כהלכתא בלא טעמא. דדברי נבואה הם, לפי שאנו מניחין מה שכחוב בשטר בהדיא שנתן לה הכל לילך אחר אומד דעתנו, יבשכיב מרע מיירי, ורבא בעי לקמן בברים היחך (לעיד קדא:). במעמד שלשתן. חמר לו כן, (קדושין מח.) ולפי שהדבר נהוג בין הסוחרים והחנונים תקנו את הדבר לקנות באמירה במעמד שלשתן, לפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין

רבינו גרשום

אודייני. בור וכסויו השכר לאמצע. והאי אודייני דמחמת עצמן הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר ברצון ואעפ״כ ין האכל שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני בעצמן ומנקין אותו ומשמויין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ יאפוכעי מנטר בהן ולכסותו קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת נכסים אם שבחו מחמת עצמן . השכר לעצמן: ואמר רבא רב מפרא גררא ררה הוא לא ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא . טרח ולא אחריני וסתמא כמאז , דפריש להו דמי וכל השכו ש״מ דיורשת היא עם הכנים

ברכת או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר' יר שמעון בת ראובז אחיו ולא דיי להיירי די ייר רמיה באשה יורשת עסקינז כגוז שנשא

לדעתן של לווין ושמו שכך התנה לו בלבו, אלא לומר תקנה התקינו חכמים כאילו א"ל כך כדי שלא תנעול דלת בפני לווין.

שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ושמעון שנשאה לא היה לו יורש ומת ראובן אח"ב אמ שמעון בלא יורש ומת ראובן אח"ב אמ שמעון בלא יורש ומת ראובן ואח"ב אמ שמעון בלונות ראובן ואם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) [לי בעלין הריני משבחת לעצמה השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיור' היא לאמצע השביחה דרינה כדין אחים. אצטרין סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואב"ג דלא פרישה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפירשה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כר'. פשיטא. ל) מה לי היא משאר יורשין דמפרשי' הואיל דיורא מהול אחול אחים במיני הוא לעצמה אלא בסתמא אחילה להו והשביחה לעצמה: בבית קנאו. לאחונ בית דאיכא למימר משום דהשיאו לשם גמר ונתנו לו אצ"ג דלא כתב ליה מתנה דהלכה למשה מסיני הוא כדאק למשמע בתי בולה עליית דל ובית ועלייה היתה על גבי בית בית קנה. לשום במיני הוא כדיק משמע בר לבית כלל. ואם תמצי לומר עלייה לא קנה לא שייכא בי בית היו לא ששיטא לי ייחד לו בית ועלייה היתה על גבי בית בית קשה שום ברינו לשנים מון משום דחיצון משועבד לפנימ מון לאו בית לא אמרינן כיון דפפנימית שתמש בתיצונה לא ישתה בהיצונה לא קנה או דלמא בבית שהמש בה ברות שות שמן בית לא ליקני נמי על החיצונה כמאן דאשתמש בה בות שהיה אוצר לא ליקני נמי על החיצונה לא נהו בות לה הולא ליה סודלא. בבית שימה בה לא ליקני נמי ציצא. כלי שמשימין ציר לקבי דגים: שינהו רבו לא הידו לה בנין כמבר למה: חלא הידו במרן לה בנין כמבר למה והא איר דאמרן בנו לבו דו לא ידעין טעמא קנאו בלא שטר מתנה ובלא קנין. לא עשאה אלא מתנו טעם בדבר למה: חדא האי דאמרן בנול בדול בדין לא שרה מתנה ובלא שתום מובל את בעון לא מאי האלא אשה לבנו גדול בבית קואו לא ידעי׳ מאי מאר לא תקנה וובלא מחים הבי לא מתנה וובלא מתנה ובלא מתנה בבר למה בדבר למה בית להלבה שום הביר להלבה שום הביל להתום בתר בית לא תום בדבר למה: אם לבנו בדור למו בדור למו בדור למה ביון באור בנו כבוד לה את המו באור לא תקום בבר למה ביו לא היים במור בית לאום לא היים לא התום בית לא שתם בהוד לא בית בית בית התה לבנו בית בית הו